"జనం సదాలాల నన్న మమ బవతు
లోకో దుర్గాణి తరతు బద్రాణి పశ్యతు

గంబీరమైన విగ్రహంతో నుదుట విబూదితో సాక్షాత్తు పరమేశ్వర స్వరూపంలా వున్న పరమేశ్వరశాస్త్రి నోట నుండి గంబిరంగా వెలువడుతున్నాయి- ఆ మాటలు

పడక కుర్చిలో కూచొని కళ్ళు మూసుకుని గంబీరంగా వుచ్చరించి నెమ్మదిగా కళ్ళు తెరిచి చేతిలోని బగవద్గీతను కళ్ళకు అద్దుకొని పేజిలు తెరిచాడు

ఎంతో ఆనందంగా వుల్లాసంగా- చేతిలో పత్రికతో వచ్చిన రామారావు ఆయన చేష్టలు చూస్తూ అడుగు ముందుకు వేయలేక గుమ్మం దగ్గర అట్లాగే నిలబడిపోయాడు

కొద్ది సమయం గడిచాక

యదాలాపంగా అటు చూసిన పరమేశ్వరశాస్త్రి కంట పడ్డాడు రామారావు

రావయ్యా! అక్కడే నిలబడ్డావు ఆప్యాయంగా పిలిచాడు

రామారావును చూస్తె పరమేశ్వరశాస్త్రికి ఆప్యాయత

పరమేశ్వరశాస్త్రిగారంటె రామారావుకి గౌరవం బక్తి

హైస్కూలు మాస్టారుగా రిటైర్డ్ అయ్యారు పరమేశ్వరశాస్త్రి సంస్కృతంలో మంచి దిట్ట వయసు పైబడినా ఒంక పెద్దగా లెకపోయినా ఎప్పుడూ చదువుతూనో రాస్తూనో వుంటారు తప్ప ఖాళిగా కూర్చోరు

రామారావు యువకుడు సాహిత్యాభిమాని అడపాదడపా కదలు కవితలు వ్రాస్తూ వుంటాడు పరమేశ్వరశాస్త్రి సాన్నిహిత్యం చిత్రంగా దొరికింది రామారావుకి పరమేశ్వరశాస్త్రికి శిష్యులని చెప్పుకోదగిన వారు ఎవ్వరూ లెరు అసలు ఆయన దగ్గరకు రానివ్వడు ఇప్పటి యువతకు కొడాలి ఎవరో విశ్వనాద ఎవరో కూడా తెలిదు అని ఆయన అబిప్రాయం అందుకే ఆయన వద ఎవ్వరూ నిలువలెదు ఒకరిద్దరు నిలచినా వాళ్ళ పాండిత్యాన్ని వాళ్ళ చేతనే చెప్పించి తరిమివేసేవాడు

ఒకసారి రామారావు కూడా వెళ్ళేడు సంస్కృతం నేర్చుకోవలసిన అగత్యం ఏర్పడి రామారావు ఎం ఎ ప్రైవేటుగా కట్టాడు సంస్కృతం చక్కగా చెప్పేవాళ్ళు ఎక్కడ వున్నారు? చివరకు ఎవరో యిచ్చిన సలహానుసరించి శాస్త్రిగారి వద్దకు వెళ్లాడు

రామారావుకు సాహిత్యం కరతలామలకము' కాకపోయినా-

కృష్ణశాస్త్రి ఎవరో రాయప్రోలు ఎవరో తెలుసు

బుచ్చిబాబు ఎవరో గోపిచంద్ ఎవరో తెలుసు తెలియని విషయాలు తెలుసుకోవాలనే ద్యాస' ఉండేది అదిగాక మనిషి నమ్రతగా వుండేవాడు

'పర్వాలేదు అనుకున్నాడు శాస్త్రి

అదిగాక దగ్గర ఇల్లు'

చిన్న చిన్న పనులు కూడ చేసి పెట్టేవాడు రామారావు అట్లా శాస్త్రిగారితో దగ్గరయ్యాడు రామారావు శాస్త్రిగారంటే రామారావుకి బక్తి గౌరవం నిండుగా వున్నాయి- కాని సాహితపరంగా ఆయన అబిప్రాయాలకు అంత విలువ ఇచ్చేవాడు కాదు చాందస బావాలు శాస్త్రిగారిలో నిండుగా వున్నాయని రామారావు అబిప్రాయం

లోకమంతా అభ్యుదయ బావాలతో ముందుకు దూసుకుపోతున్న ఈ రోజుల్లో కూడా నన్నయ అని, పాల్కురికి అని- శాస్త్రిగారు అనటం రామారావుకి అంతగా నచ్చదు శాస్త్రిగారు సంస్కృతాంద్రములను వుగ్గబట్టేశాడుగాని స్వయముగా వ్రాసి ఎఱుగడని రామారావు సమాదానపరుచుకునేవాడు

ఒకసారి శాస్త్రిగారు అన్నారు

నీవు కదలు రాస్తావుట వకసారి చూపించు

రామారావు సిగ్గుపడ్డాడు

శాస్త్రిగారి నోట నుండి ఆ మాట రావటంతో పొంగిపోయాడు అప్పటివరకు తను రాసిన కదలన్నీ చూపించాలనే అతని కోరిక ఏమంటారో! అనే బయంతో వుండిపోయాడు

ఈమద్యనే ఒక కద పచ్చింది ఆ పత్రిక ఎడిటర్ స్వయంగా అబినందిస్తూ- మరేమైనా కదలు వుంటే పంపించమని రామారావుకు తెలియజేశాడు

తన మిద తనకు నమ్మకం ఏర్పడింది-రామారావుకి

ఆ పత్రికే చేతబట్టి శాస్త్రిగారి వద్దకు వచ్చాడు

శాస్త్రిగారికి ఎదురుగా చాప మిద కూర్చొని తన కద వున్న పత్రిక యిచ్చాడు

కదా అన్నారు శాస్త్రిగారు- బగవద్గిత ప్రశ్నన పెడుతూ

అవును

పేజిలు త్రిప్పి రామారావు కథ చూశారు శాస్త్రి

బొమ్మ బావుంది చిన్న అక్షరాలు చూపు చాలటం లేదు చదువుతావూ? అన్నారు

రామారావు కథ చదువుతూ వున్నాడు తను వ్రాసిన కథ తనే చదవటం- విచిత్రమైన అనుభూతిని కలిగిస్తోంది

శాస్త్రిగారు మౌనంగా వింటూ వుండిపోయారు

సాంతం చదివి శాస్త్రిగారి కళ్ళలోకి చూశాడు రామారావు

ఆయన ముఖంలో అంత సంతృప్తి లేదు

'పర్వాలేదు మొక్కుబడిగా అన్నట్లు వుంది

రామారావు మనసు చివుక్కుమంది

ఈ చాందస బావాలు విడనాడితేగాని పెద్దలు బాగుపడరు నన్నయ తిక్కనలను వొదిలి కృష్ణశాస్త్రి శ్రీశ్రీలను చదివితే గాని నేటి సాహితి విలువలు తెలియవు గడిచిపోయినదాన్ని పట్టుకుని వూగులాడే కంటె నవ్య సాహిత్యంతో కలిసి అడుగులు వేస్తేగాని సాహితి మాదుర్యం తెలియదు

గ్రంథాలు పఠించటం కాదు

ఒక్క ముక్క వ్రాయమను తెలుస్తుంది-

పురిటి నొప్పులు గొడ్రాలికేమి తెలుస్తుంది అనుకున్నాడు రామారావు

మంచి పుస్తకాలు చదవాలి గ్రహించుకోవాలి అప్పుడు ఇంకా బాగా వ్రాస్తావు అన్నారు శాస్త్రి

రామాయణ భారతాలు అర్ధంగాని పద్యాలు చదవాలి కాబోలు- అని నవ్వుకుని బాగా తల వూపి ఉక్రోషంగా వొచ్చేశాడు రామారావు

తనంటే ఏమిటో శాస్త్రిగారికి తెలియజేయాలనుకున్నాడు

తనలోని కవిని రచయితని రెండుగా వేరుపరచాడు

ఒక కంట కవితలు

గితోపదేశం

మరో కంట కథలు

కలాన్ని కత్తిలా ఝుళిపించాడు

ప్రతి పత్రికలోనూ రామారావు రచనలు చోటుచేసుకున్నాయి కొన్ని పత్రికలలో సిరియల్ గా నవలలు రావటం మొదలు పెట్టాయి పాఠకలోకంలో గుర్తింపు లబించింది

రామారావు కథల కోసం అర్రులు చాచకపోయినా-గుర్తింపు మాత్రం వొచ్చేసింది పత్రికలకు సుపరిచితుడైపోయాడు రోజూ ఏదో ఒకటి రాస్తేగాని నిద్ర పోలేని స్థితికి వొచ్చేశాడు ఒక్కోసారి విసుగు కూడ కలిగేది

కాని శాస్త్రిగారి రూపం కళ్ళలో కనిపించి వెక్కిరించినట్లుగా తోచేది శాస్త్రిగారి చేత కూడ శెబాష్ అనిపించుకోవాలి- అదే రామారావు యత్నం అందుకే ఇంత కృషి ఆ సమయంలోనే రామారావు కథలు బహుమతులను కూడ గెలుచుకున్నాయి ఇప్పుడు వచ్చినట్లు శాస్త్రిగారు అంగీకరిస్తారని అనుకున్నాడు పాఠకుల దగ్గర నుంచి ఉత్తరాలు రావటం చూచి రామారావు కళ్ళు ఆనందంతో మెరిశాయి

శాస్త్రిగారి ఇంట్లో- శాస్త్రిగారి కుమారుడు ఆఖరికి మనుమడు కూడ రామారావు కథలంటె ఇష్టం చూపించసాగారు

రామారావు కథల్లోని గొప్పతనం తాతతో చెప్పేవాడు మనుమడు

శాస్త్రిగారు చిరు నవ్వుతో వింటూ వుండేవారు

రామారావు బొత్తిగా శాస్త్రిగారికి కనిపించటం లేదు

రచనా సాగరంలో కొట్టుమిట్టాడుతూ తీరిక లేకుండా వుండిపోయాడు- రామారావు

ఇప్పుడు అతనికొక ప్రత్యేకత ఏర్పడింది శాస్త్రిగారు తన ఔన్నత్యాన్ని ఒప్పుకుంటే సరి లేకుంటె ఆయన తెలియనితనం బయటపడుతుంది అనుకున్నాడు రామారావు

రామారావు ఎంత బిజిగా వున్నా శాస్త్రిగారిని గురించి మాత్రం ఎప్పుడూ ఆలోచిస్తూనే వుండేవాడు ఒకసారి తరిగ్గా వెళ్ళి శాస్త్రిగారితో చర్చించాలని ఆయన చేతనే ' ఆయన అభిప్రాయాలు పాతబడిపోయినవని తన లాంటి అభ్యుదయ బావాలుగల రచయితలె సమాజానికి కావాలని చెప్పించుకోవాలి

అప్పుడే నిజమైన తృప్తి

అందుకే రామారావు తాపత్రయం

ఒకసారి శాస్త్రిగారి మనుమడు కనిపించాడు

తాతగారు బావున్నారా'

బావున్నారు మిరు రావటం లేదు తాతగారు అడుగుతున్నారు

తప్పకుండా వొస్తాను

నాన్నగారు కూడా మిరు కనిపించటం లేదంటున్నారు మరచిపోకండి అంటూ వెళ్ళిపోయాడు ఆ కుర్రాడు

మాట్లాడుతున్నప్పుడు ఆ కుర్రాడి కళ్ళలోని వెలుగుని పూర్వం లేని వినయాన్ని గ్రహించాడు రామారావు

చిన్నగా నవ్వుకున్నాడు ఇదంతా తన రచనల ప్రబావమే' శాస్త్రిగారు అంతగా కలవరిస్తున్నారంటే రామారావుకి చాల ఇష్టం కలిగింది ఈనాటికి తనను గుర్తించారన్నమాట

ఒక సాయంత్రం తరికి చేసుకుని శాస్త్రిగారి వద్దకు వెళ్లాడు రామారావు

సూర్యుడి వేడిలోని వెచ్చదనం తగ్గి పల్చని బంగారు కిరణాలు లోకమంతా పరుచుకుంటున్నాయి దక్షిణపు గాలి శరిరాన్ని తాకుతూ ఆహ్లాదాన్ని కలిగిస్తోంది

నందివర్ధనం చెట్టు క్రింద వాలు కుర్చిలో పడుకుని ఏదో పుస్తకం ముఖానికి దగ్గరగా పెట్టుకుని చూస్తున్నారు శాస్త్రిగారు

శాస్త్రిగారిని చూడగానే రామారావు ఠక్కున ఆగిపోయాడు చూడదగ్గ విగ్రహంతో ఏదో తెలిని తేజస్సుతో- నిర్మలంగా నిశ్చలంగా వున్న శాస్త్రిగారిని చూస్తే రామారావులో తెలిని బయం గౌరవం చోటు చేసుకుంటాయి

ఈసారి మాత్రం మనసు ఆదీనంలో పెట్టుకున్నాడు తను పాత రామారావు కాదు గొప్ప రచయిత రామారావు శాస్త్రిగారితో దీర్ఘంగా చర్చించాలి- అనుకున్నాడు

నమస్కారం' మాస్టారూ

కళ్లెత్తి చూసిన శాస్త్రిగారి వదనం వికసించింది

రా' ఇట్లా కూచో అని దగ్గరగా వున్న కుర్చి చూపించారు

మౌనంగా కూర్చున్నాడు రామారావు

' బావున్నావా? అసలు కనిపించటం లేదు ఏం చేస్తున్నావ్

చురుక్కుమంది రామారావు మనసు

ఇంతలో మాస్టారుగారి కుమారుడు ఎప్పుడూ లేనిది ఆప్యాయంగా పలకరించి, కాఫీ

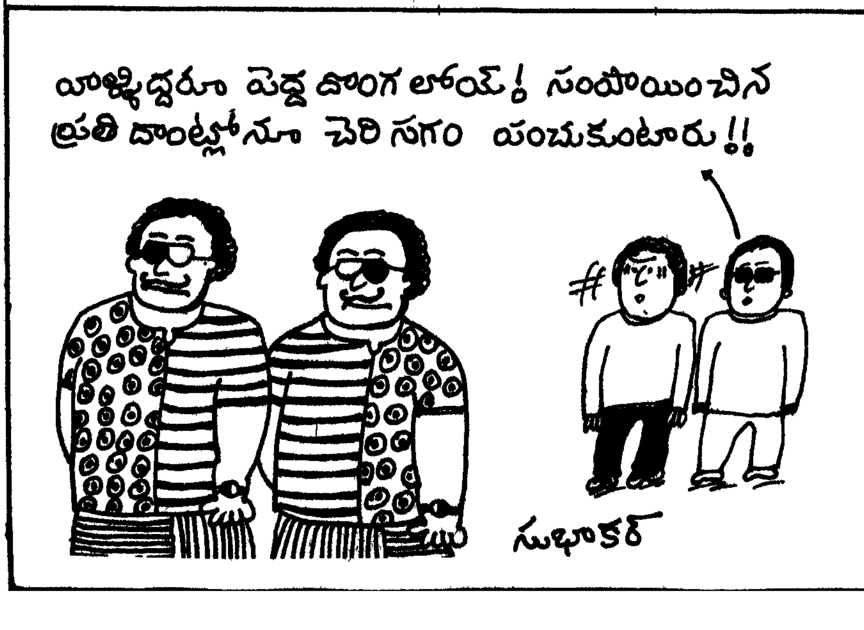

పట్టుకొచ్చాడు

"మీ కథలు ఎంత బావున్నాయో! ప్రతిదీ వదలకండా చదువుతున్నాము "

శాస్త్రిగారు వుండటం వల్ల ఇబ్బందిగా ఫీలయ్యాడు రామారావు లోలోపల మాత్రం సంతోషంగా వుంది రవంతసేపు మాట్లాడి వెళ్ళిపోయాడు

శాస్త్రిగారు- రామారావు ఇద్దరే మిగిలారు

ఆ రోజు శాస్త్రిగారితో దీర్ఘంగా చర్చించాలని రామారావు అనుకున్నాడు

శాస్త్రిగారు పండితుడు కావచ్చుగానీ- సాహితీ పరంగా పూర్తి అవగాహన లేదు కాబట్టి-అందులోని మంచి చెడ్డలు వివరించాలనుకుని- శాస్త్రిగారి వొంక నిదానంగా చూశాడు రామారావు

"మాస్టారూ! నా కథలు విని వుంటారు నిజమైన మీ అభిప్రాయం చెప్పండి అది నా భవిష్యత్తుకు ఎంతో వుపయోగిస్తుంది ' అన్నాడు రామారావు

"నా అభిప్రాయం ఒకటేనయ్యా! వ్రాసింది ఎక్కువ- చదివింది తక్కువ ' ఆప్యాయంగానే అన్నారు శాస్త్రిగారు

రామారావుకి అవకాశం దొరికింది

"మీరు చెప్పే గ్రంథాల్లో శృంగారం బూతు అర్థంగాని పదాల గజిబిజి తప్ప ఏముంది మాస్టారూ, సాహిత్యం సమాజానికి అద్దం పట్టాలంటారు ఆ దృష్టితోనే నేను కలాన్ని కదలిస్తున్నాను "

శాస్త్రిగారు చిరు నవ్వుతో తల వూపుతూ వుండిపోయారు

"నువ్వు చెప్పింది నిజమే సాహిత్యం చాల గొప్పది లలిత కళల్లో అగ్రగామి అందులో సమాజం ప్రతిఫలించాలి కాని నేను చెప్పేది అది కాదు "

"మీరు పెద్దలు, మీకు చెప్పగలిగేవాణ్ణి కాదు అయినా నా మాట వినండి వ్రాయటం చాల కష్టం మాస్టారూ ఒక రచనను కొద్ది సమయంలో చదివేసి 'బాగోలేదు' ఇంకా చక్కగా వ్రాయాలి'- అని అనటం చాలా సులభం ఒక్క ముక్క వ్రాయగలిగితేగాని ఆ కష్టం అర్థం కాదు నోటితో చెప్పటం కంటె కాగితం మీద వ్రాయటం కష్టం మీరు అర్థం చేసుకోగలరు నమ్రతగానే కక్ష తీర్చుకున్నాడు రామారావు

రామారావు మాటల్లో అర్థం గ్రహించారు శాస్త్రిగారు

కొంచెం గట్టిగానే నవ్వుతూ, ఆప్యాయంగ రామారావు వొంక చూసి అన్నారు

"నువ్వు చెప్పింది నిజమే వ్రాయటం చాల కష్టం చక్కగా వ్రాయటం మరి కష్టం రచనా పరంగా నేను పెద్ద పండితుణ్ని కాదనే నా నమ్మకం అందుకే ఇంకా చదువుతూనే వున్నాను వయసులో నేనూ ఏదో కొంత వ్రాశాను నా గదిలోకి వెళ్దాం

రామారావుని ఆసరా చేసుకుని పైకిలేచారు శాస్త్రిగారు

మౌనంగా అనుసరించాడు రామారావు

ఆ గది- రామారావు ఎప్పుడూ చూడలేదు మాస్టారు చూపించలేదంటే న్యాయంగా వుంటుంది

మానవత...!

మనిషి
అర్థం తెలుసా దీనికి
అది తెలిస్తే –
నరనరాన నిండిన స్వార్థంతో
ఎదుటివాడిని ఏమార్చవు
ప్రక్కవాడిని ఆక్రమించవు
క్రింది మనిషిని అణగద్రొక్కవు
నీపై వారిని క్రింద పడెయ్యవు,
పోనీ, మానవత ఎరుగుదువా?
రక్త పిపాసతో రాజ్యం ఏలవు
మాటల పోటుతో గుండె చీల్చవు
భవిష్యత్తును బాంబులతో పూడ్చవు
భూమ్యాకాశాలు ఏకం చెయ్యవు
భూమిమీది వన్యమృగ జనాలు
సముద్రంలోని జీవకోటి
ఆకలితో ఆక్రందించవు
అందుకే–
నిన్ను మనిషి అనిపిలవడానికి
నాకు మానవత అడ్డొస్తున్నది

–ముదిగొండ

గీతోపదేశం

రెండు పెద్ద బీరువాలనిండా క్రమ పద్ధతిలో పేర్చబడిన పుస్తకాలు- ఎన్నో ఒక ప్రక్కగా దేవుడి విగ్రహం అవి తప్ప ఆ గదిలో మరేమీ లేవు

రామారావు ఆ పుస్తకాలను చూసి దిగ్భ్రాంతి చెందాడు ఎన్ని గ్రంథాలు మరెన్ని కావ్యాలు గుడ్లప్పగించి చూస్తుండిపోయాడు

దేవుడి విగ్రహాల దగ్గర వున్న బీరువా ఆఖరి అరలో నుంచి శాస్త్రిగారు కొన్ని పుస్తకాలు, ఏవో కాగితాలు బయటకు తీశాడు

అవి అన్నీ పాత పత్రికలు

వాటిని అందుకున్నాడు రామారావు

ఆ పుస్తకాలు చూస్తున్న రామారావు మనసు ఆనందంతో ఆశ్చర్యంతో, భయంతో నిండిపోయింది

అందుల -

శాస్త్రిగారు ఆ రోజుల్లో నవ యువకుడుగా వున్నప్పుడు- ఆయన చేసిన అష్టావధాన శతావధానములు- ఫోటోలతో సహా ప్రచురించి వున్నాయి శాస్త్రిగారిని పొగుడుతూ వ్రాసిన వ్యాసాలు

రామారావు కలలో కూడ వూహించలేదు పాత చదువుల బలంతో శాస్త్రిగారు కొంత పాండిత్యం సంపాయించుకోగలిగారని అనుకున్నాడే గాని అవధానాలు అనితర సాధ్యంగా చేసిన మహా వ్యక్తి అని ఏ మాత్రం వూహించలేకపోయాడు

మరి కొన్ని పత్రికలలో- శాస్త్రిగారు వ్రాసిన పద్యాలు, కవితలు- ప్రత్యేక రీతిలో కొట్టొచ్చినట్టు కనిపించాయి శాస్త్రిగారు అంతటితో ఆగిపోలేదు కథలు కూడా వ్రాశారు నిజమైన పాండిత్యంగల వ్యక్తి ఏది వ్రాసినా- ఎంత రమ్యంగా వుంటుందో తెలిసింది రామారావుకి

అవన్నీ దాదాపు పాతికేళ్ళనాటివే మళ్ళీ శాస్త్రిగారు ఎందుకనో వ్రాయలేదు ఆత్రంగా చదువుతున్న రామారావు కళ్ళకు పరమేశ్వరశాస్త్రి 'శాస్త్రిగారి'లా కనిపించటం లేదు రూపమైనా తెలీని మహా కవులందరూ శాస్త్రిగారిలో కనిపిస్తున్నారు

తను ఇంత కాలం నిర్విరామంగా వ్రాసినవన్నీ శాస్త్రిగారి ఒక పేజీలోని 'చిన్న కథ'కు సరి కావని తెలుసుకున్నాడు రామారావు ఆయన రచనల్లో తెలుగు భాష అమృతంలా తొణికి కళ్ళెదుట వున్న ఆ మహనీయుని ఇంత కాలం గుర్తించలేకపోయినందుకు చాల బాధ కలిగింది

పుస్తకాల్లో ఆయన విశ్వరూపం చూశాక రామారావు వొళ్ళు పులకరించింది

నీళ్ళు నిండిన కళ్ళతో శాస్త్రిగారి వొంక చూసి- తటాలున ఆయన పాదాలకు నమస్కరించాడు

ఆఖరున శాస్త్రిగారు కొన్ని మాటలు చెప్పారు

"ఇంటికి పునాది అవసరం పునాది సరిగ్గా లేని ఇల్లు రమ్యంగా కనిపించినా ఎక్కువ కాలం నిలువలేదు రచన కూడా అంతే ముందు భాష మీద అధికృత వుండాలి తను వ్రాసే విషయం సంపూర్ణంగా తెలుసుకొని వుండాలి ఆ రచయిత వ్రాసిన రచన పది కాలాలు వుంటుంది రాసి కంటె వాసి ముఖ్యం కదా!

నువ్వు గొప్పగా అనుకునేవాళ్ళంతా కావ్యాలు, పురాణాలు, బ్రహ్మాండంగా చదివి ఆ సారంతో- ఆ పునాదిపై నిలబడి తమ విన్యాసాలు చేసిన వాళ్ళే అందుకే వాళ్ళు సాహిత్యంలోని వివిధ అంశాలను ఎన్నుకున్నా- ఎవరికి వారు 'సొంత గొంతుక' వినిపించారు మనకు వలసిన భాషా సామగ్రి పాత రచనల్లో కుప్పలుగా నిగనిగలాడుతూ వుంది దాన్ని తాకితేగాని మాధుర్యం తెలీదు దూరం నుంచి చూస్తే 'మట్టి దిబ్బ' అనుకుంటాం నాకు నచ్చిన వ్యక్తిగా నీకు చెప్పేది ఒక్కటే- దేనికైనా పునాది చాల ముఖ్యం "

శాస్త్రిగారు భగవద్గీతలోని- కృష్ణపరమాత్మదిలా అట్లా చెప్తూ వుంటే రామారావు నమస్కరించిన మనసుతో వింటూ వుండిపోయాడు

కొద్ది కాలం తర్వాత-

రామారావు రచనలకు ప్రాముఖ్యతనిచ్చే ఓ పత్రిక ఎడిటర్- "రచనలు పంపవలసిందిగా కోరుతూ వుత్తరం వ్రాశాడు

రామారావు ఆ ఎడిటర్‌కు బదులు రాశాడు

"కాలమంతా చదవటానికే సరిపోతోంది క్షమించండి

తృప్తి నిండిన మనసుతో వుత్తరాన్ని మరోసారి చూసుకుని పోస్టు చేశాడు- రామారావు ☐